

Εισαγωγή

1. Ο σκοπός του παρόντος εγχειριδίου

Ο σκοπός του παρόντος εγχειριδίου είναι να υποστηρίξει τους εκπαιδευτικούς και όσους εμπλέκονται πρακτικά στην Εκπαίδευση για τη Δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (εφεξής EDC/HRE) – εκπαιδευτές εκπαιδευτικών, συμβούλους, επιθεωρητές, συγγραφείς σχολικών βιβλίων και επιμελητές. Επικεντρώνεται σε βασικές ερωτήσεις σχετικά με την EDC και την HRE, συμπεριλαμβανομένων των παρακάτω:

- Ποιες ικανότητες χρειάζεται να έχουν οι πολίτες για να συμμετέχουν στις κοινότητές τους;
- Ποιοι είναι οι στόχοι της EDC/HRE?
- Ποιες είναι οι βασικές αρχές της EDC/HRE?
- Τι σημαίνουν οι βασικές έννοιες που αποτελούν τον πυρήνα της EDC/HRE έκδοσης;
- Με ποιο τρόπο συνδέεται η έννοια της κονστρουκτιβιστικής μάθησης με την EDC/HRE;
- Γιατί η EDC/HRE δίνει έμφαση στην ολιστική προσέγγιση της σχολικής μονάδας;
- Πως μπορούν οι εκπαιδευτικοί να προετοιμάσουν, να υποστηρίξουν και να αξιολογήσουν τις διαδικασίες μάθησης των μαθητών τους στην EDC/HRE;

Το εγχειρίδιο προσφέρει σχετικό υλικό και εργαλεία για να καλύψει αυτές τις ερωτήσεις. Δεδομένου ότι αυτό το βιβλίο δεν είναι μια πραγματεία πάνω στην EDC/HRE, επιπρέπει στο χρήστη να διαβάσει και να χρησιμοποιήσει τα κεφάλαια και τα υλικά επιλεκτικά.

Το εγχειρίδιο αυτό διαφέρει από τα υπόλοιπα πέντε αυτής της EDC/HRE έκδοσης. Τα βιβλία II-IV περιέχουν περιγραφές-μοντέλα μικρών project και μαθησιακές αλληλουχίες, σχεδιασμένες σε γενικές γραμμές ως ακολουθίες τεσσάρων μαθημάτων. Ένα σύνολο εννέα βασικών εννοιών θέτει το πλαίσιο για ένα σπειροειδές πρόγραμμα σπουδών από το δημοτικό στο γυμνάσιο και στο λύκειο (από την Πρωτοβάθμια στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση). Το βιβλίο V προσφέρει περιγραφές-μοντέλα εννέα μικρών project πάνω στα ανθρώπινα δικαιώματα από το νηπιαγωγείο μέχρι το γυμνάσιο. Το βιβλίο VI περιέχει μια συλλογή από μοντέλα για διαδραστική και εργασιοκεντρική μάθηση.

Το μέρος 1 αυτού του εγχειριδίου, από την άλλη πλευρά, σκιαγραφεί συνοπτικά τις βασικές αρχές της EDC/HRE στο μέτρο που είναι χρήσιμες και ουσιαστικές για τον/την εκπαιδευτικό. Το μέρος 2 δίνει κατευθυντήριες γραμμές και εργαλεία για τον σχεδιασμό, την υποστήριξη και την αξιολόγηση των διαδικασιών της κονστρουκτιβιστικής μάθησης των μαθητών. Το μέρος 3 προσφέρει εργαλειοθήκες για εκπαιδευτικούς και μαθητές στην EDC/HRE. Ο χρήστης θα συνειδητοποιήσει πως αυτές οι κατευθυντήριες γραμμές και εργαλεία δεν παρέχουν μόνο υποστήριξη για την EDC/ HRE, αλλά και για την καλή διδασκαλία γενικότερα.

2. Μια συνοπτική περιγραφή της EDC/HRE

Όπως φαίνεται από τον τίτλο του παρόντος εγχειριδίου, *Εκπαίδευστε και εκπαιδεύουμε για τη Δημοκρατία*, ο σκοπός της EDC/HRE είναι να προετοιμάσει και να ενθαρρύνει τους μαθητές στους ρόλους τους ως νέους πολίτες για να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο στις κοινωνίες και στις πολιτικές τους κοινότητες. Για να συμμετάσχουν σε μια δημοκρατική κοινότητα, οι μαθητές χρειάζεται να αναπτύξουν ένα ευρύ φάσμα ικανοτήτων που συμπεριλαμβάνουν γνώση και κατανόηση, τεχνικές και μεθοδικές δεξιότητες, αξίες και στάσεις όπως η ανεκτικότητα και η υπευθυνότητα.

«Η εκπαίδευση για τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη και η εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι στενά συνυφασμένες και αλληλοϋποστηρίζονται. Διαφέρουν ως προς το επίκεντρο και το πεδίο κι

όχι προς τους στόχους και τις πρακτικές. Η εκπαίδευση για τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη επικεντρώνεται πρωταρχικά στα δημοκρατικά δικαιώματα και υποχρεώσεις και την ενεργό συμμετοχή, σε σχέση με τον πολιτικό, κοινωνικό, οικονομικό, νομικό και πολιτισμικό τομέα της κοινωνίας, ενώ η εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα ασχολείται με το ευρύτερο φάσμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών σε κάθε πτυχή της ζωής των ανθρώπων».² Ως εκ τούτου, η EDC εστιάζει στο ρόλο των νεαρών πολιτών στην κοινότητα, ενώ η HRE εξετάζει το άτομο και την ταυτότητά του, τις επιθυμίες και ανάγκες του, τις ελευθερίες και υποχρεώσεις του «μέσα από το πρίσμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων».

Η EDC/HRE δίνει έμφαση στον ενεργό ρόλο των μαθητών ως νέων πολιτών, και επιμένει ιδιαίτερα στο ότι πρέπει να γνωρίζουν και να κατανοούν τα ανθρώπινα δικαιώματά τους, αλλά και να τα εκτιμούν, και μέσω της εκπαίδευσης στην τάξη και την πρακτική εμπειρία τους στη σχολική ζωή να αισθάνονται σίγουροι να τα ασκήσουν. Από την άποψη αυτή, η EDC/HRE κάνει ένα μεγάλο βήμα μπροστά σε σύγκριση με ένα πιο παραδοσιακό και γνωσιοκεντρικό μοντέλο εκπαίδευσης για την ιδιότητα του πολίτη, που βασίζεται αποκλειστικά στην πρόσκτηση γνώσης. Η EDC/HRE απευθύνεται στους μαθητές ως ειδικούς, δίνοντας αξία στα ενδιαφέροντα και την εμπειρία τους στην καθημερινή ζωή.

Η EDC/HRE υιοθετεί μια ολιστική προσέγγιση στη διδασκαλία και τη μάθηση. Η αποστολή του/της εκπαιδευτικού της EDC/HRE συνοψίζεται σε τρεις αρχές:

- διδασκαλία “σχετικά” με τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα”
- διδασκαλία “για” τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα”
- διδασκαλία “μέσω” της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

2.1 Διδασκαλία “σχετικά” με τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα

Οι μαθητές χρειάζονται μια στέρεη κατανόηση του τι σημαίνει δημοκρατία, ποια ανθρώπινα δικαιώματα απολαμβάνουν, σε ποια έγγραφα έχουν αυτά θεσπιστεί, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο αυτά προστατεύονται και επιβάλλονται. Ως νέοι πολίτες, χρειάζεται να γνωρίζουν πώς λειτουργεί το σύνταγμα της πατρίδας τους ως ένα πολιτικό σύστημα.

2.2 Διδασκαλία “για” τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα

Οι νεαροί πολίτες χρειάζεται να μάθουν πώς να συμμετέχουν στις κοινότητές τους και πώς να ασκούν τα ανθρώπινα δικαιώματά τους: «Οι πολίτες πρέπει να μαθαίνουν και να ξαναμαθαίνουν τις δημοκρατικές αξίες και πρακτικές για να αντιμετωπίζουν τις πιεστικές προκλήσεις της κάθε γενιάς. Για να γίνουν ολοκληρωμένα και ενεργά μέλη της κοινωνίας, οι πολίτες πρέπει να έχουν την ευκαιρία να δουλέψουν μαζί για το συμφέρον του κοινού καλού. Πρέπει να σέβονται όλες τις φωνές, ακόμα και εκείνες με τις οποίες διαφωνούν, να συμμετέχουν στην επίσημη πολιτική διαδικασία και να καλλιεργούν τις συνήθειες και τις αξίες της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην καθημερινή τους ζωή και δραστηριότητες. Ως αποτέλεσμα, οι πολίτες αισθάνονται χρήσιμα και αναγνωρισμένα μέλη των κοινοτήτων τους, ικανά να συμμετέχουν ενεργά και να κάνουν τη διαφορά στην κοινωνία».³

2.3 Διδασκαλία “μέσω” της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Οι μαθητές χρειάζονται ένα υποστηρικτικό μαθησιακό περιβάλλον. Χρειάζονται μεθόδους διδασκαλίας και μάθησης που τους επιτρέπουν να ασκούν τα ανθρώπινα δικαιώματά τους, όπως την ελευθερία της σκέψης και της έκφρασης. Χρειάζονται ευκαιρίες να συμμετέχουν στη διοίκηση του σχολείου τους, να ασκούν τα ανθρώπινα δικαιώματά τους και να εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους. Βασίζονται στους εκπαιδευτικούς να λειτουργούν ως πρότυπα για αρμοιβαίο σεβασμό, ανεκτικότητα, και ειρηνική επίλυση

2. Συμβούλιο της Ευρώπης, Καταστατικός Χάρτης για την Εκπαίδευση για τη Δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη και την Εκπαίδευση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, που υιοθετήθηκε στο πλαίσιο της Σύστασης CM/Rec (2010)7 της Επιτροπής Υπουργών (www.coe.int/edc).

3. Hartley M. and Huddleston T. (2009), *School-Community-University Partnerships for a Sustainable Democracy: Education for Democratic Citizenship in Europe and the United States*. EDC/HRE Pack, Tool 5, Council of Europe, Strasbourg, σελ. 8 (www.coe.int/edc).

της σύγκρουσης. Με βάση τα παραπάνω, η δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα λειτουργούν ως μια παιδαγωγική κατευθυντήρια γραμμή, τόσο για την EDC/HRE ως μάθημα του αναλυτικού προγράμματος σπουδών όσο και για το σχολείο ως μικρο-κοινωνία.

Η EDC/HRE αποτελεί μια πρόκληση για τους μαθητές, τους εκπαιδευτικούς και τα σχολεία. Το παρόν εγχειρίδιο προσφέρει στους εκπαιδευτικούς και σε όσους ασχολούνται στην πράξη με ζητήματα σχολικών μονάδων καθοδήγηση και υποστήριξη για να αντιμετωπίσουν αυτή την πρόκληση.